

A KSH könyvtára és dokumentációs szolgálata

A Központi Statisztikai Hivatal könyvtárát a hivatalos magyar statisztikai szolgálat létrehozásával egy időben, 1867-ben *Keleti Károly*, a hivatal első vezetője alapította. Az alapításban az a megfontolás játszott szerepet, hogy a hazai statisztika tudományos és gyakorlati művelése, megfelelő szintre való fejlesztése szakkönyvtár nélkül nem volt elképzelhető. A hivatalos statisztika magyarországi fejlődése, a magyar statisztika nemzetközi elismerése az alapító elképzeléseit igazolták. Egyben útmutatást jelentenek a jövőre: a statisztika fejlesztésével párhuzamosan a statisztikai szakkönyvtár megfelelő szinten tartása, állományának céltudatos gyarapítása is fontos feladat.

A könyvtár az alapítástól 1897-ig viszonylag szűkebb körű tevékenységet folytatott: gyűjtötte a hazai és a külföldi statisztikai szakirodalmat és a hivatalos statisztikai kiadványokat, állománya 1896-ra megközelítette a 66 ezer darabot. A következő évben, 1897-ben jelentős változás történt a könyvtár életében, ugyanis a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatalról szóló 1897. évi 35. törvénycikk kimondta, hogy az intézmény „... feladatainak előmozdítására nyilvános könyvtárat és térképgyűjteményt tart fenn. *E végből a nyomtatók, illetőleg kiadók a nyomdatermékekből statisztikai célokra egy példányt a m. kir. Központi Statisztikai Hivatalnak ingyen beszolgáltatni tartoznak.*” A törvénycikk alapján – a statisztikai számbavételt követően – a KSH könyvtára lett e kötelezpéldányok kezelője, megőrzője, vagyis a könyvtár tevékenységi köre számottevően bővült, és ettől kezdve a könyv- és folyóiratállomány pótlólagos forrással, a kötelezpéldányokkal is gyarapodott.

Az állomány fokozott növekedésével azonban hosszú ideig nem tartottak lépést a könyvtárnak sem anyagi, sem szellemi erőforrásai, s ez a tény gondokat okozott a könyvek feldolgo-

zásában és főleg tárolásában, nem segítette elő, illetve hátráltatta a könyvtári szolgáltatások bővítését.

A könyvtár kötelezpéldány-jogosultsága az időközben végrehajtott kisebb mértékű módosításokkal jelenleg is fennáll, és egyik alapja annak az információbázisnak, amely a KSH sokrétű statisztikai tevékenységének ellátásához szükséges, elősegíti a hazai társadalomtudományok szakirodalmi ellátását, és egyúttal alapja a könyvtár szélesebb körű tevékenységének is.

Az 1984 végétől érvényes szervezeti és működési szabályzat szerint *a könyvtár a statisztika országos, tudományos szakkönyvtára, a statisztikai könyvtári hálózat központja, kötelezpéldányra jogosult könyvtár.* Ennek megfelelően elősegíti a magyar statisztikai szakirodalom széles körű felhasználását, hasznosítását, előmozdítja a külföldi statisztikai forrásmunkák megismertetését, népszerűsíti a statisztikai tudományt és tevékenységet, tudományos kutatómunkát végez a statisztika története és a történeti statisztika körében, gondoskodik a statisztika elméletének és gyakorlatának, oktatásának szakirodalmi információs ellátásáról. A könyvtár a statisztikai könyvtári hálózat központjaként a hálózatába tartozó szakkönyvtárak – a SZÁMALK (Számítástechnika Alkalmazási Vállalat), a SZŰV (Számítástechnikai és Ügyvitelszervező Vállalat) szakkönyvtára, az SZK (KSH Számító Központ Koordinációs Intézet), az ÁNH (Állami Népeségnyilvántartó Hivatal) és a Népeségtudományi Kutató Intézet könyvtára – munkáját irányítja, koordinálja és a lehetőségek keretein belül segíti.

A kötelezpéldány-jogosultság – a szakkönyvtári funkciókon túlmenően – jelentős feladatokat ró a könyvtárra. A teendők egy részét a kötelezpéldányok szakszerű kezelése

– átvétele, válogatása, feldolgozása, megőrzése – jelenti, a feladatok másik része pedig a kötelespéldányok minél szélesebb körű felhasználásával kapcsolatos. A szakkönyvtári és közművelődési feladatok párhuzamos ellátása érdekében a könyvtár többek között könyv- és folyóiratolvasót tart fenn és részt vesz a könyvtárközi kölcsönzési rendszerben.

A KSH könyvtárát 1949-ben nyilvánosnak minősítették, és megnyílt a mintegy 50 személyes olvasóterem. A könyvtár életében a következő nagyobb változás 1956 elején következett be, amikor a KSH felügyelete alá tartozó, önálló költségvetésű, szervezetenként is önálló intézménnyé nyilvánították. Ettől kezdve tevékenysége fokozatosan kibővült a szakirodalmi (közgazdasági, statisztikai, demográfiai) dokumentációs feltáró munkával, aminek eredményeképpen a szakirodalom területén hathatós segítséget tud nyújtani mind az elméleti, mind a gyakorlati statisztikai és közgazdasági munka számára.

Állomány, cserekapcsolatok

Az állomány nagyságáról a felszabadulást követő évekből nem állnak rendelkezésünkre pontos információk. Az 1956. év végére vonatkozó becslés szerint ekkor az állomány mintegy 280 ezer könyv volt. Ezen felül őriztek még körülbelül 80 ezer feldolgozatlan kötetet, illetve duplumot, vagyis a teljes nagyság ebben az időben mintegy 350 ezer kötetes lehetett. 1970 végén az állomány megközelítette a 400 ezer egységet, aminek nem egészen 76 százalékát alkották a könyvek. 1985 végén a darabszám mintegy 600 ezerre növekedett. A gyarapodás az elmúlt 10 évben átlagosan évi 12–13 ezer egység körül ingadozott. Az éves gyarapodásnak több mint a felét a kötelespéldányként beérkezett művek, a többi részét pedig a vásárolt, cserébe vagy ajándékként kapott szakirodalmi munkák képezték.

A könyvtár pénzügyi lehetőségei 1980 óta évente – az áráktól függően – mintegy 1300–1500 hazai és külföldi szakkönyv és mintegy 200 külföldi szakmai folyóirat vásárlását teszik lehetővé. Mind a belföldi, mind a külföldi könyv- és folyóirat-beszerzéseknél, különösen az utóbbi időben, egyre nagyobb gondot okoz az árak emelkedése. 1980–1985 között például a vásárolt hazai szakkönyvek ára csaknem megduplázódott. A külföldi szakkönyveké ugyanebben az időszakban kisebb

mértékben, mintegy 30 százalékkal növekedett. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a külföldi szakkönyvek átlagára ma már 1800–2000 forint körül van darabonként, és egy-egy jelentősebb szakkönyv nem egy esetben az átlagár többszöröse.

A viszonylag szűkös beszerzési források és az utóbbi években tapasztalható áremelkedések miatt, különösen az egyébként alig beszerezhető hivatalos statisztikai kiadványok esetében igen nagy jelentősége van a külföldi cserekapcsolatoknak, amelyeknek fő bázisát a KSH által kiadott nyilvános, hivatalos statisztikai összeállítások (évkönyvek, zsebkönyvek, elemzések stb.) képezik. A külföldi cserekapcsolatok keretében a könyvtár az utóbbi öt évben évente átlagosan 2000–2500 szakmai (statisztikai, közgazdasági stb.) művet szerzett be. A cserébe kiküldött művek száma évente 2500–3000 között ingadozott). Külföldi cserekapcsolatainkat közvetlenül segítik az idegen nyelven megjelenő, illetve idegen nyelvű cím- vagy táblafordítással ellátott hivatalos statisztikai kiadványok. A könyvtár fennállása során a kölcsönösen előnyös külföldi kapcsolatok fokozatosan bővültek, és egyik fontos jövőbeni célunk a kapcsolatok ápolása és a lehetőség szerinti kiterjesztése. 1985 végén a könyvtár 418 külföldi intézménnyel állt kapcsolatban, amelyek többsége (61 százalék) földrajzi helyzetünkől adódóan Európára jutott, kapcsolataink azonban valamennyi kontinensre kiterjedtek.

Külföldi cserekapcsolatainkban kiemelt jelentőségük van a különböző országok statisztikai hivatalaival, illetve azok könyvtáraival vagy megfelelő szervezeti egységeivel fenntartott kapcsolatainknak, amelyek száma 1985 végén meghaladta a 130-at. Lényegében ez teszi lehetővé, hogy a legfontosabb külföldi statisztikai kiadványokhoz rendszeresen hozzájussunk. (Ennek egyik eredménye, hogy a legfontosabb országok hivatalos statisztikai évkönyvei a könyvtárban szinte kivétel nélkül megtalálhatók.) Jórészt ez utóbbi kapcsolataink, amelyek hosszú évtizedek céltudatos munkájának az eredményei, tették lehetővé a jelenleg csaknem 130 ezer darabból álló statisztikai különgyűjtemény kialakítását, amelyre Európában alig van példa.

A legfrissebb információink szerint az európai országok statisztikai hivatalainak könyvtárai közül az állomány nagyságát tekintve a magyar KSH könyvtára az egyik legnagyobb.

Statisztikai különgyűjteményünk értéke egy-

részt a széleskörűség, tehát az, hogy a világ csaknem valamennyi országáról tartalmaz statisztikai kiadványokat. Másrészt a gyűjtemény történetisége, vagyis az, hogy a legtöbb esetben a hivatalos statisztikák indulásától napjainkig megtalálhatók a kiadványok. Az állomány értékét tovább növeli, hogy különösen az utóbbi időszakban a könyvtárban a magyar KSH összes nyilvános kiadványa hozzáférhető.

Szintén jelentős értéket képvisel a mintegy 10 ezer darabos *térképgyűjtemény*, valamint az úgynevezett *muzeális értékű dokumentumok gyűjteménye*, amely régiségénél fogva elsősorban a különböző kutatások céljait szolgálja.

A *folyóirat-állomány* az időszerű információk egyik fontos forrása. A kötelespéldányként érkező csaknem 900 magyar folyóirat mellett hasonló nagyságrendű a külföldi, jórészt szakmai folyóiratok száma, amelyek nagyobb részét csere útján szerezzük be. A külföldi szakfolyóiratok között az angol nyelven megjelenők vannak túlsúlyban. Ezek teszik ki az összes külföldi folyóirat 50 százalékát. A további megoszlás: 11 százalék német, közel 9 százalék a francia és mintegy 6 százalék az orosz, 15 százalék az egyéb – svéd, finn, japán stb. – nyelvű folyóiratok aránya. Ezenkívül majdnem 10 százalékra tehető a két-, illetve többnyelvű – angol–francia, francia–német stb. – folyóiratok részaránya.

Szolgáltatások és kiadványok

A kötelespéldány-jogosultság alapján kialakult és ennek révén gyarapodó állomány egyrészt közművelődési, általános kulturális feladatok ellátását teszi lehetővé, ugyanakkor – mint említettük – segítséget nyújt a társadalmi és gazdasági kérdések statisztikai, illetve más szempontok szerinti vizsgálatához is.

A statisztikai, demográfiai és közgazdasági szakirodalmat képviselő állomány elsősorban a statisztikai tudományos kutatás és a gyakorlati statisztikai tevékenység céljait szolgálja. Ezen belül a szakkönyv-állomány, valamint a hivatalos statisztikai kiadványokat tartalmazó gyűjtemény a történeti, hosszabb időre visszatekintő, továbbá a tematikus, illetve az „ország”-kutatásokat segíti, amit a szakmai folyóirat-állomány információi egészítenek ki részben a múlt, részben a jelenre, valamint az időszerű kérdésekre vonatkozóan.

A könyvtár jelenlegi szolgáltatásai a hagyományos

könyvtári és egyéb, részben számítógéppel támogatott szolgáltatásokból állnak. Az előbbiekhöz sorolhatjuk a *folyóirat- és könyv-olvasót*. A két olvasóteremben 1985-ben összesen 16 ezer látogató fordult meg. A kölcsönzökkel együtt a könyvtár forgalma 1985-ben kerekén 30 ezer látogató volt. Tájékozódásukat egyrészt a szak-, betűrendes és sorozati katalógusok, másrészt a különféle jegyzékek (például folyóiratjegyzék) szolgálták. Az olvasótermek látogatói 1985-ben helyben olvasásra 4700 könyvet és csaknem 15 ezer folyóiratot kértek, és használták a szabadpolcon elhelyezett műveket is. A látogatók nagyjából (55–60 százalékban) a statisztikai és közgazdasági szakirodalmat keresték, de az egyéb irodalom használata is jelentős volt; 1985-ben 540 meghatározott statisztikai adatokra vonatkozó kérdéssel fordultak az olvasószolgálathoz, amelyből 230 a társadalmi statisztikára, 310 pedig a gazdaságstatisztikára vonatkozott.

A könyvtár, korlátozott lehetőségei és a szakirodalom fokozott védelme érdekében, csak a KSH és szervei, valamint a Közgazdaságtudományi Egyetem oktatói számára kölcsönöz. 1985-ben a kikölcsönzött könyvek száma több mint 14 ezer volt, ami az előző évekhez képest számottevő emelkedést jelentett.

A könyvtárközi kölcsönzés forgalma 1985-ig viszonylag szerényebben alakult, azonban a múlt év folyamán hozott intézkedések eredményeképpen a forgalom jelentősen növekedni kezdett, és ez a folyamat jelenleg is tart.

Az elmúlt években a szakirodalom jobb hasznosítása, valamint a KSH tevékenységének fokozott támogatása érdekében több vonatkozásban változtattunk a szakirodalmi feldolgozás és információellátás rendszerén. A beérkező hazai és külföldi szakmai irodalom *naprakész figyelését* alakítottuk ki, amelynek eredményeképpen a kiválogatott anyagok másolatként vagy eredeti formában rövid időn belül az érdekeltekhez jutnak. A szakirodalom egy részéről tematikus összeállítások is készülnek. Ezenkívül 1985 elejétől a magyar vonatkozásokat (adatokat) tartalmazó külföldi statisztikai kiadványok figyelési rendszerét is megszerveztük, ami a megfelelő magyar adatok összevetésére ad lehetőséget.

Meghatározott mederbe tereltük a szakirodalmi bibliográfiai tevékenységet, *szakkönyvtárak* elnevezéssel új sorozatot indítottunk, amelynek célja, hogy az időszerű statisztikai szakmai és szélesebb közgazdasági kérdésekben adjon megfelelően szelektált irodalomsz-

szeállítást. A sorozat eddig megjelent kötetei: *Infláció-antiinfláció*, 1984; *Adózás*, 1985; *A gazdaságirányítás reformja a Szovjetunióban*, 1986.

A fokozott és rendszeres bibliográfiai tevékenységhez tartozik, hogy nagy figyelmet fordítunk a KSH által kiadott, hivatalos statisztikai kiadványok bibliográfiáinak összeállítására. 1984-ben jelentettük meg a *Statisztikai időszaki közlemények katalógusát* (1957–1984), továbbá 1985-ben a *Statisztikai adatforrások* című, az 1975–1984. évekre vonatkozó bibliográfiát. Tervezzük, hogy a következő években összeállítjuk a KSH által kiadott nyilvános kiadványoknak az 1945–1985. évekre vonatkozó bibliográfiáját angol, német és orosz nyelven.

A rendszeres szakirodalmi figyelés eredményeképpen 1984-ben megindítottuk az *Ismeretések és fordítások* című sorozatot, amely a felső politikai és gazdasági vezetés számára tartalmaz különböző, elsősorban időszerű gazdasági és gazdaságpolitikai információkat a beérkező külföldi szakirodalom alapján.

Kiadványaink egyik sajátos típusát képviselik a *történeti statisztikai füzetek*, illetve a *történeti statisztikai tanulmányok*, amelyekben történeti statisztikai kutatócsoportunk munkáit adjuk ki. 1985 végén a történeti statisztikai füzetek 7. kötete jelent meg és dolgozunk a további kötetek előkészítésén is. Az egyes kiadványok témakörét a jövőben igyekszünk jobban hozzáigazítani az igényekhez, illetve több közvetlen statisztikatörténeti tárgyú tanulmányt szeretnénk megjelentetni.

A TEXT-PAC rendszer és egyéb tervek

Szakirodalmi szolgáltatásaink egyik fontos eleme a TEXT-PAC, számítógépes bibliográfiai információtároló és -kereső rendszerünk. A beérkező hazai és külföldi szakirodalom alapján, nagyobb részben csaknem 500 szakmai folyóirat cikkeinek, kisebb részben az új szakkönyveknek a KSH Számítógépközpontja segítségével történő feldolgozásával, a Magyar Nemzeti Bank szakkönyvtárával együttműködve, 1977 óta folyik az adatbázis építése. Az inputok száma az utóbbi években átlagosan évi 10–12 ezer db volt és az adatbázis nagysága 1985 végén mintegy 65 ezer – részben annotált – bibliográfiai tételt tett ki, ami a statisztikai és közgazdasági szakirodalom legkülönbözőbb metszeteinek visszakeresését teszi lehetővé. 1985-ig a bibliográfiai adatbázist térítésmentesen lehetett használni. A tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy az ingyenesség nem segítette elő a takarékos és ésszerű felhasználást, sokszor irreális és igen költséges igények jelentkeztek, amelyek esetenként számottevően terheltek a könyvtár szolgáltató kapacitását, a hatékony felhasználás pedig nem egy vonatkozásban kérdéses volt. Ennek figyelembevételével 1985 közepétől a külső felhasználók részére a térítéses szolgáltatásra tértünk át. Az azóta eltelt időszak alatt az igények területén tapasztalt változások arra engednek következtetni, hogy a túlzott, nem minden vonatkozásban megalapozott igények jelentősen csökkentek, a szükséges igényekkel viszont a felhasználók továbbra is jelentkeznek.

A számítógépes bibliográfiai adatbázissal kapcsolatban gondot okozott, hogy az úgynevezett „kötegelt” üzemmód ma már nem tekinthető korszerűnek – bár sok vonatkozásban a sajátos igényeknek megfelel –, és a nagyszámú input, köztük az annotációk készítése je-

lentős ráfordítást igényel. Számításaink szerint az adatbázisba bekerült tételek átlagos feldolgozási költsége – gépóráköltség nélkül – mintegy 150 forintra tehető. Ezeket a tényeket mérlegelve, 1985-ben úgy döntöttünk, hogy korszerűbb, párbeszédés üzemmodú rendszerre kell áttérni, és ezzel egyidejűleg – éppen a jelentős ráfordítások miatt – egyszerűsíteni és korszerűsíteni kell a feldolgozást. Az eddig elvégzett fejlesztés eredményeképpen úgy tűnik, hogy 1986 közepén – megfelelő előkészítés után – lehetőség nyílik a korszerűbb CDS/ISIS (Integrated Scientific Information System = Integrált Tudományos Információs Rendszer) számítógépes bibliográfiai rendszerre való áttérésre, és ezzel egyidejűleg egyszerűsödik a feldolgozás is. Ily módon terveink szerint a meglévő TEXT-PAC rendszerű bibliográfiai adatbázis építését az év folyamán befejezzük, a használatot viszont a mintegy 70 ezer tételre növekedett, több mint 10 millió forint értékű adatbázisból az eddigi formában továbbra is biztosítjuk. Egyidejűleg megkezdjük az új online rendszerű adatbázis építését, amely egyelőre a könyvtárban közvetlen terminálon keresztül lesz hozzáférhető. Ugyanakkor a jövőben célszerűnek látszik, hogy az így létrehozott és folyamatosan épülő bibliográfiai adatbázist a KSH egységei és szervei – valamint az adatbázis építésében az MNB velünk együttműködő szakkönyvtára – közvetlen terminálkapcsolat formájában önállóan használhassák.

A számítógéppel támogatott bibliográfiai adatbázis kapcsán szükséges megemlíteni, hogy a szakirodalmi információfeldolgozásnak és -tárolásnak ez a módja megfelelően kialakított feltételek esetén – a jelentős költségek mellett is – hatékonynak tekinthető annak ellenére, hogy a ráfordítások és az eredmény viszonya sokszor nehezen megfogható, illetve a ráfordítás és az eredmény a legtöbb esetben nem ugyanazon a helyen jelentkezik. A magas költségek csökkentése, a hatékony felhasználás elérése, valamint a szakirodalom lehető legnagyobb részének a feldolgozása – különösen olyan kis ország esetében, mint hazánk – egyaránt indokolják, hogy célszerű lenne az adatbázist szélesebb körben megfelelő együttműködési keretek között építeni és felhasználni. Ebben az irányban a kezdeményező lépéseket már évekkel ezelőtt megtettük, erőfeszítéseink azonban – rajtunk kívülálló okok miatt – nem jártak sikerrel. (Az adatbázis közös építésében és felhasználásában igen korrekt és kölcsönö-

sen előnyös kapcsolatok alakultak ki az MNB szakkönyvtára és könyvtárunk között, amit a továbbiakban is fenn kívánunk tartani.)

Szakirodalmi szolgáltatásaink fejlesztését egyéb számítógépes megoldásokkal is elő kívánjuk mozdítani. Hosszabb távú terveink között szerepel a teljes szakirodalmi – elsősorban a hivatalos statisztikákat tartalmazó – állomány számítógépes feldolgozása oly módon, hogy lehetővé váljon ennek az állományrésznek több ismérv szerinti csoportosítása és osztályozása, ami egy-egy ország vagy adott téma kutatása esetén a meglévő teljes szakirodalomból való válogatást tenné lehetővé. Remélhetőleg 1987–1988 folyamán ezt a nagy munkát – a könyvtár most folyó teljeskörű állományrevíziója után – el tudjuk indítani.

A könyvtári szolgáltatások területén a kölcsönzési forgalom számítógépre vitele – a technikai háttértől függően – terveink szerint 1986 folyamán megkezdődik, ami alapja lesz a kölcsönzési nyilvántartások egyszerűbb kezelésének, és egyúttal lehetőséget ad különösen a kurrens könyvanyag forgalmának meggyorsításához. A rendszerhez csatlakoztatjuk – értelemszerűen – a számítógépre vitt raktári forgalom nyilvántartását is.

Szolgáltatásainkat 1984-ben új, modern számítógépes szolgáltatással bővítettük. Megtettük a *nemzetközi statisztikai adatbankhoz való csatlakozás* feltételeit, előbb csak a KSH központ szervezeti egységei részére, 1986-tól azonban már mód van külső szervek részére is térítéses szolgáltatások nyújtására.

Az állomány elhelyezése és védelme

Minden könyvtár esetében, de különösen olyan nagy múltú könyvtáraknál mint a KSH Könyvtára is, különleges gondot okoz a meglévő állomány megfelelő tárolása, védelme és az időközben elhasználódott, leromlott állományrészek köttetése, rekonstrukciója.

Az állomány védelme tekintetében 1982–1983-ban jelentős változás történt: üzembe lépett a törökbálinti könyvraktárunk, ami hosszú évtizedek után lehetővé tette az állomány megfelelő elhelyezését. Ugyanakkor az is kiderült, hogy elengedhetetlen feladat az állományrekonstrukció megvalósítása is, különösen a szakmai anyag védelme érdekében. Becsléseink szerint a könyvtár állományából mintegy 50–60 ezer kötet szorul újrakötésre,

illetve részben restaurálásra. Természetesen ekkora állományrész rekonstrukciója jelentős anyagi eszközöket és hosszabb időt igényel. A KSH vezetésének támogatásával 1985-től kezdődően sikerült megteremteni a feltételeket, és a rekonstrukciós munkát – megfelelő szelektálással – elindítottuk. Számításaink sze-

rint mintegy 6–8 éves fokozott kötéseti és rekonstrukciós munka után, a jelenlegi raktározási körülmények mellett a könyv- és folyóiratállomány olyan állapotba kerül, hogy a továbbiakban a feladat elsősorban a rendszeres karbantartás lesz.

Dr. Csahók István

A Kaposvári Megyei Könyvtár mezőgazdasági szakkönyvtári szerepvállalása

A szaktájékoztatók és a szakrészlegek körüli viták óta a közművelődési könyvtár szakkönyvtári szolgáltatásokat is vállaló szerepe egyre inkább előtérbe kerül. Nem véletlen, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1984. évi vándorgyűlése a könyvtáraknak a szakirodalmi tájékoztatásban betöltött közvetítő szerepével foglalkozott (*Könyvtáros*, 1984. 12. sz.). Napjainkban egyre inkább azt figyelhetjük meg, hogy míg az úgynevezett „idegen feladatok” vállalása a szakkönyvtárakban meglehetősen ritka, a közművelődési könyvtárak egyre inkább vállalkoznak szakkönyvtári feladatok megoldására, bár a jogszabályok az ilyen vállalatot éppen nem teszik kötelezővé, még a szakirodalmi információs feladatokról sem intézkednek. Mégis logikusnak látszik, hogy a szakkönyvtárat, amely a szakirodalom szempontjából a teljesség, de szervezetenként a zártság – kiegészítse a közművelődési könyvtárat, amely tartalmilag a sokféleség, szerkezeten pedig a nyitottság megtestesülése. A közművelődési könyvtárak ilyen, szakkönyvtári feladatok felé való nyitásának azonban különböző akadályai vannak. Gazdaságiak is, főként azonban technikaiak: a szolgáltatások előállításához a legkorszerűbb technika alkalmazására törekednek, ez egyben feltétel is számukra a nemzetközi információs rendszerbe való bekapcsolódásra. A közvetítésre szánt szolgáltatás valóban hatékonyan csak ugyanolyan modern felszerelések (számítástechnikai és híradástechnikai eszközök) birtokában közvetíthető. A közvetítésre alapozó könyvtárak azonban többnyire nem rendelkeznek ezekkel az eszközökkel.

Jelenleg a legtöbb közművelődési könyvtár csak a helyi igények kielégítésére vállal szakkönyvtári funkciót és lát el az adott területen szakirodalmi információs feladatokat. Csupán egy-két olyan könyvtár van, amelyet valamelyik szakirodalmi információs központ kért fel országos feladatok önálló ellátására, vagyis az ellátórendszerbe való bekapcsolódásra. (Lásd a *Könyvtáros* már említett számában megjelent cikkeket.)

A kaposvári helyzet

Kaposváron 1977-ben a szakrészlegesítéssel új fejezetet nyitottunk könyvtárunk történetében. Első lépésnek tartottuk ezt a változtatást a szakkönyvtári funkciók vállalásában, a hazai és nemzetközi információs szolgáltatások fogadásának és a használók széles köréhez való továbbításának megvalósításában. A szakrészlegesítés tette lehetővé, hogy egy-egy szakrészleg gazdája kedve szerint elmélyedhessen szakterületében, szabad kezet kapjon az új kezdeményezésekhez, szakemberekkel, különféle intézményekkel való kapcsolatteremtéshez stb.

A mezőgazdasági területen rengeteg tenni-való akadt, mert Somogyban a mezőgazdaság meghatározó jellegű: termelési értéke megközelíti az iparét – az ipari termelés felét pedig az élelmiszeripar adja. Kaposváron a mezőgazdasági főiskolán szakkönyvtár működik. Ez a tény még érdekesebbé teszi a szakrészleg helyzetét, és kíváncsivá is tett bennünket a szakrészleg tényleges eredményeire.